

AKADEMIK PROF. DR. BRANISLAV ĐURĐEV

Ovaj dvobroj našeg časopisa pada u vrijeme kad akademik prof. dr. Branislav Đurđev navršava sedamdeset godina života i preko četiri decenije naučnoistraživačkog rada.

Branislav Đurđev rođen je 4. avgusta 1908. godine u Sremskim Karlovcima. U Perlezu, u Banatu, završio je osnovnu školu, a u gimnaziju je išao u Karlovcima i u Novom Vrbasu. Ispit zrelosti je položio 1928. godine. Studirao je istoriju i orijentalnu filologiju na Filozofskom fakultetu u Beogradu i diplomirao 1934. godine. Najduži i najplodniji dio svoga života, gotovo trideset i šest godina, Đurđev je proveo u Sarajevu. To je bilo u dva maha — od aprila 1939. do aprila 1941, zatim od 1946. do 1979. godine. U Sarajevu je najprije radio u Zemaljskom muzeju, a onda, od 1950. do 1965. godine u Orijentalnom institutu. Istovremeno je radio i na Filozofskom fakultetu kao profesor sve do penzionisanja 1973. godine. Đurđev se 1979. godine vratio u svoj rodni kraj, tačnije, u Novi Sad.

Svoj prvi naučni rad Đurđev je objavio 1934. godine. Od tada pa sve do danas, on je živo, bogato i raznovrsno prisutan u naučnom životu u oblasti orijentalistike i istorije naših naroda za vrijeme osmanske vlasti, kako kao radoznali i lucidni istraživač, nemirni i originalni tragalac u neispitanim područjima naše istorije, vrijedan i preduzimljiv trudenik na prikupljanju, obradi i publikovanju istorijske građe, teoretičar istorijske nauke, tako i kao neumorni organizator naučnoistraživačkog rada, jednako u rukovođenju naučnim i nastavnim ustanovama, uređivanju naučnih glasila i drugih edicija, kao i u podizanju naučnoistraživačkog kadra. Najzad, Branislav Đurđev je bio aktivni učesnik na brojnim naučnim i stručnim skupovima iz oblasti historiografije u zemlji i inostranstvu, a kao polemičar izvjesno predstavlja značajnu i zanimljivu pojavu našeg kulturnog i naučnog života.

Kao istraživač i naučnik, Đurđev se najviše posvetio izučavanju naše istorije za vrijeme osmanske vlasti. Prilazeći toj materiji sa modernih, marksističkih pozicija i služeći se dijalektičkim metodom, uspio je da u znatnoj mjeri prevlada ograničenja građanske historiografije; on je izvršio nova istraživanja, ponudio nova viđenja i

rješenja i dao snažan pečat i podstrek razvoju naše osmanistike i historiografije uopšte. U radove koji posebno obilježavaju ovaj dio naučnog napora Branislava Đurđeva spadaju studije o socijalnoj i klasnoj prirodi osmanskog feudalizma,* s posebnim osvrtom na pitanje svojine, zatim o položaju i ponašanju pojedinih društvenih klasa na Balkanu za vrijeme procesa osmanskih osvajanja i docnije, pri čemu je pokazano kako su klasni interesi doveli do međusobnog prilagođavanja i pobjednika Osmanlija i pokorenih pripadnika domaće feudalne klase. Na to se nadovezuje proučavanje uloge srpske pravoslavne crkve za vrijeme Nemanjića, a potom i osmanske vlasti, kada je crkva bila jedan od najznačajnijih čuvara kulturnog i moralnog kontinuiteta srpskog naroda. Među krupnije radove Branislava Đurđeva spada i studija o položaju Crne Gore za vrijeme osmanske vlasti, u kojoj je on pokazao neodrživost dotadašnjih romantičarskih shvatanja u našoj historiografiji o tome da Crna Gora nikad nije priznavala osmansku vlast. Najzad, Đurđev je veoma značajno doprinio pisanju istorije naših naroda, posebno drugog toma Istorije naroda Jugoslavije.

U vezi sa građom za istoriju naših naroda pod osmanskom vlašću, Đurđev je dao vrlo ozbiljne doprinose i to na dva plana. Prvo, kritički je obradio i izdao više knjiga primarnih izvora, posebno kanun-nama i deftera, a zatim je usrdno radio na prikupljanju građe, naročito pedesetih i šezdesetih godina, kada su organizovane opsežne akcije pronalazačenja i snimanja ogromne arhivske, a potom i rukopisne građe u Turskoj i nekim drugim zemljama.

Branislav Đurđev je dao ozbiljan lični prilog organizaciji naučnoistraživačkog rada u Bosni i Hercegovini i u Sarajevu. Bio je među prvim profesorima i rukovodiocima Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Za nas je posebno značajno što je Đurđev bio inicijator osnivanja Orijentalnog instituta u Sarajevu i njegov prvi direktor, od 1950. do 1965. godine, zatim prvi, dugogodišnji urednik ovog časopisa, inicijator pokretanja serije Monumenta Turcica, kao i drugih akcija vođenih u Institutu. Za to vrijeme Đurđev je ulagao velike napore da se pokrene i unaprijedi rad Instituta, da on zaista bude naučnoistraživačka ustanova, da se njegovi kadrovi uspješno razvijaju, da se arhivski i rukopisni fondovi popune što vrednijom građom, te da sva njegova izdanja budu na odgovarajućem naučnom i stručnom nivou. Sve su to bili pionirski pothvati u našoj sredini koje je Branislav Đurđev sa puno entuzijazma, strpljivosti, mara i pregalaštva sasvim uspješno ostvario.

Na planu Republike Bosne i Hercegovine, Đurđev je dao svoj vrijedan doprinos osnivanju i organizaciji Naučnog društva, a zatim i Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, a bio je biran i za predsjednika tih najviših naučnih ustanova u nas. Najzad, Đurđev je dugo vremena bio urednik Godišnjaka Društva istoričara Bo-

* Ovdje ne ističemo naslove pojedinačnih radova s obzirom na to da u ovom broju donosimo bibliografiju radova Branislava Đurđeva.

sne i Hercegovine i direktor Jugoslavenskog istorijskog časopisa. On je takođe član više akademija nauka u zemlji i inostranstvu.

Djelo i djelatnost Branislava Đurđeva su neobilazni u našoj istoriografiji, u organizaciji naučnog i nastavnog rada, u pokretanju brojnih i korisnih inicijativa u tim oblastima, u podizanju naučno-istraživačkih i nastavnih kadrova, u saradnji sa velikim brojem naučnoistraživačkih i nastavnih ustanova i pojedinaca kako u zemlji tako i u inostranstvu.

Orientalni institut u Sarajevu je imao sreću da njime u prvih petnaest godina postojanja rukovodi jedan takav entuzijast, stvaralac i organizator, a i danas sa zadovoljstvom ističemo kolegijalnu i lojalnu saradnju Branislava Đurđeva sa Institutom.

Redakcija

THE ACADEMICIAN PROFESSOR BRANISLAV ĐURĐEV, PhD

This double issue of our journal coincides with the 70th birthday of Prof. Branislav Đurđev, PhD, and over four decades of his scientific and research work.

Đurđev published his first scientific work in 1934., and from then to this day he is actively, continually and richly present in the scientific life. He gives his contribution to the research concerning the history of our peoples during the Ottoman period as a curious and lucid searcher, originally explores the unexplored parts of our history, diligently compiles, elaborates and publishes the historical materials, works as the theoretician in the domain of history and the organizer of scientific work, managing and leading scientific and educational organizations, editing scientific periodicals and other editions, educating scientific cadre. Lastly, Branislav Đurđev actively took part in numerous scientific and professional meetings in Yugoslavia and abroad and as the polemicist he is certainly a significant person in our cultural and scientific life.

As the researcher and scientist Đurđev concentrated his efforts mainly on the study of our history during the period of Ottoman rule. He takes a modern, marxist position and uses dialectic method and, doing so, he succeeds to overcome the limitations of previous research and he makes new research, offers new views and solutions and gives instigation to the development of our Ottomanistics and historiography. The works that mark this part of scientific efforts of Branislav Đurđev are: studies about the social and class nature of Ottoman feudalism with a special review of the question of property, about the position and actions of social classes in Balkans during the Ottoman conquests and afterwards, showing that the class interests promoted the mutual adjustments of the winners, Ottomans, and the submitted local feudalists. These are followed

by the studies about the role of the Serbian Orthodox church at the time of Nemanjić's rule, and, later, during the rule of Ottomans when the church was one of the most significant protectors of the cultural and moral continuity of Serbian nation. Among the bigger works written by Branislav Đurđev there is also a study about the position of Montenegro during the Ottoman rule. He showed in it the wrongness of previous romantic claiming in our historiography that Montenegro had never accepted the Ottoman rule. Lastly, Đurđev contributed significantly to the writing of the history of our peoples, especially the second tome of the History of Yugoslavia's peoples.

As for materials for the history of our peoples during the Ottoman rule, Đurđev has given a significant contribution and in two ways. First, he reported and published several books of primary sources, especially *kanunnamas* and *defters*, and, secondly, he diligently worked on the collection of materials, especially in the fifties and sixties, when the vast actions were undertaken in Turkey and some other countries to collect the archival material and the manuscripts.

Branislav Đurđev has given a serious personal contribution to the organization of the scientific and research work in Bosnia and Hercegovina and Sarajevo. It is specially important for us that he was the initiator of the foundation of Oriental institute in Sarajevo and its first director, from 1950. to 1965., then, the first editor-in-chief of this journal, the initiator of the series *Monumenta Turcica* and other actions of our Institute.

Đurđev has also given a significant contribution to the foundation and organization of the Scientific society, and, afterwards, of the Academy of sciences and arts of Bosnia and Hercegovina and he was elected for president of those scientific institutions. Lastly, Đurđev was for a long time the editor-in-chief of the Yearbook of the Society of historicists of Bosnia and Hercegovina and the director of the Yugoslav historical journal. He is also a member of other academies of sciences in Yugoslavia and abroad.

The Oriental institute in Sarajevo was lucky to be guided in the first fifteen years of its existence by such an enthusiast, creator and organizer. Today, we emphasize with pleasure and gratitude the cooperation, friendly and fruitful, of Branislav Đurđev with our Institute.

Editors